

Berättelsen om Pi

Foto: Twentieth Century Fox

Berättelsen om Pi är den filosofiska äventyrsberättelsen om Pi Patel som överlever 227 dagar på Stilla havet som skeppsbruten. Men Pi är inte helt ensam på oceanen; ombord på livbåten befinner sig även en skräckinjagande bengalisk tiger som både utgör ett hot och en räddning. På drift genom ett magiskt men obarmhärtigt landskap ställer filmen stora och suggestiva frågor om verklighet och fantasi, om överlevnadsdrift och övertygelse samt om vilka berättelser som vi faktiskt vill tro på.

Rekommenderad för åk 6/7/8/9

EN FILMHANDLEDNING AV
JOHANNA LAGERKRANSER

Filmens handling

Berättelsen om Pi bygger på Yann Martels bok med samma namn och är i själva verket en berättelse inuti en ramberättelse. I ramberättelsens Montreal tar en författare kontakt med filosofiläraren Pi Patel efter att ha hört att denne har en historia som kommer få honom att tro på Gud.

Den här historien börjar i Pondicherry, en pittoresk kuststad i franska delen av Indien där Pi växer upp på föräld-

rarnas zoo. Trots sin sekulära uppfostran fascinerar han redan som liten inte bara av djurens magiska värld utan också av religionerna som omger honom i Pondicherry. Till familjens stora förvåning börjar han praktisera såväl hinduism som kristendom och islam, alla tre med lika stor hängivenhet. Religionen blir hans värld och gudarna hans hjältar.

Som tonåring upptäcker Pi kärleken, men det är nya tider och hans föräldrar har bestämt sig för att stänga djurparken och flytta till Kanada. Planen är att ta med sig djuren på ett fartyg och sälja dem för en bättre penning i Nordamerika. Förtvivlat tar Pi farväl av flickvännen och sätter av över Stilla oceanen på ett japanskt lastfartyg fullt av vilda djur. En stormig natt sjunker båten utanför Manilla och lämnar endast Pi ombord på en livbåt tillsammans med en skadad zebra, en hyena, en orangutang samt djurparkens stolthet; den bengaliska tigern Richard Parker. Snart återstår bara Pi och Richard Parker ombord på livbåten där en kamp om överlevnad och revir intensifieras på det vidsträckta havet. Under tiden utvecklar Pi en relation till tigern som blir hans livlina.

Pis existentiella resa tar snabbt formen av ett utmanande äventyr. Efter 227 dagar fyllda av överraskande upplevelser som torpedliknande flygfiskar, en enorm val, drömlika visioner och en paradisk flytande ö som om

natten förvandlas till syra när livbåten till slut Mexiko och räddningen. På sjukhuset får Pi besök av två män från det japanska transportdepartementet som i försäkringsärenden behöver hans redogörelse i egenskap av enda överlevande från olyckan. När de inte tror på berättelsen om den bengaliska tigern ges de ytterligare en version där djuren har ersatts av människor från båten; zebbran av en ung taiwanesisk besättningsman, hyenan av en brutal kock och orangutangen av Pis mamma, vilket innebär att Pi är Richard Parker, som författaren i filmen påpekar. I den här versionen mördas både besättningsmannen och Pis mamma kallblodigt av kocken i kampen om överlevnad.

Pi håller dock fast vid den första berättelsen och kan inte sluta tänka på sin farliga kompanjon som lämnade honom på stranden i Mexiko utan ett farväl. I slutscenen ser vi hur Richard Parker försvinner in i den mexikanska djungeln medan författaren sitter i Pis hem i Montreal och läser de sista raderna ur försäkringsrapporten. Utredaren avslutar med att poängtera att få skeppsbrutna har överlevt så länge på havet som Pi Patel. Och ingen i sällskap av en vuxen bengalisk tiger.

En pojke, tre världsreligioner

Redan som en liten pojke i Pondicherry upptäcker Pi en för honom okänd och mystisk värld av religion, tro och närvaro av olika gudar. Hans föräldrar ser sig som en del av det nya Indien och litar mer på vetenskapliga framsteg än på religion, men Pi får inte nog av den andliga världen där en mun kan rymma ett helt universum. Med ett barns

nyfikenhet och på eget bevåg tar han till sig inte bara en religion utan tre.

Hinduismen ger honom tron, och genom Kristus upptäcker han Guds kärlek varpå Gud uppenbarar sig igen i form av Allah. Pi har med andra ord inga svårigheter att tro. Där pappan hittar svar och räddning i vetenskap och medicin upptäcker Pi i stället ett större och alltmer lockande mysterium i religionerna och deras gudar.

Vanligtvis är det just stora frågor om livet och vår existens på jorden som religiös tro söker svar på, men ofta pratar man även om *tillit*. Enligt Ulf Jonsson, fil dr i religionsfilosofi, brukar religiös tro innebära såväl sökande efter en sanning som att leva i "en kärleksfull tillit till en gudomlig verklighet bortom det som vi kan iakta med våra sinnen och undersöka experimentellt" (SvD, 27/2-2010).

På liknande sätt har författaren Yann Martel hävdat att tro handlar om att kunna "släppa taget" och ha tillit i stället för att klänga sig fast vid en viss identitet. Enligt modern religionspsykologi kan religiösa berättelser också vara ett "mellanområde" mellan den yttre världen och den privata fantasivärlden så att människor når en "direktupplevelse av tillvarons mysterium eller det gudomliga i sig självt" (Psykologiguiden.se).

- Vad tycker ni att tro handlar om? Vilket syfte kan tro tänkas fylla för någon som Pi?

- "Låt inte ljusen lura er", säger Pis pappa till sina två söner under en indisk Diwali-festival. För honom är religion mörker; på 20 år har vetenskapen gjort större framsteg än vad religion har gjort på 2 000 år, menar han. Vad tycker ni; behövs tro i dag, när vi har så mycket vetande att luta oss mot? Är tro och vetande två vitt skilda saker och/eller kan de komplettera varandra?

- För att vi ska känna Gud måste någon först introducera oss, menar Pi som har hundratals gudar att känna sig "skyldig" inför. Det finns många föreställningar om vad och var Gud är. Steget är också långt från hinduismens många gudar till kristendomens och islams centralgestalt Gud/Allah. Hur skulle ni beskriva Gud? Är det någonting som finns inom oss eller utanför? Har Gud mänskliga drag? Är det viktigt att kunna bevisa Guds existens för att kunna tro? Varför tro på Gud?

- Pi är precis som sitt självvalda smeknamn "oändlig" när det kommer till sin tro. Hans multireligiositet skulle kunna beskrivas som "synkretism", men samtidigt smälts religionerna aldrig ihop utan utövas var för sig i filmen. Varför "konverterar" Pi till flera, vitt skilda, religioner? Borde fler göra det i dagens multikulturella samhällen?

Trots olyckan som lämnar Pi ensam och föräldralös tillsammans med en bengalisk tiger mitt på Stilla havet överger han inte sin tro – tvärtom. Han är en hinduisk vegetarian som flyter omkring som Job i en egen version av Noaks Ark och färdas med Gud. Frågan är nu bara hur han ska överleva när det är djungelns lag som gäller och hans medpassagerare agerar på ren instinkt? En sak som han måste lära sig är att fånga och äta fisk – trots respekt han har för allt levande. För om det är något som Pi

inte har gett upp än så är det ändå hoppet om att överleva, men innan han får räddningen måste han ta sig förbi en rad utmaningar, som att nästan svälta ihjäl.

- Vilken ”nytta” har Pi av religionen på havet? Hur kommer det sig att han aldrig förlorar sin tro efter allt han utsätts för?
- Pis berättelse utvecklas till ett äventyr som börjar i Indien och slutar i Kanada. Vilken funktion fyller religionen i berättelsen? Är den mer närvarande i någon av de två olika versionerna? På vilket sätt?
- På sin resa bevittnar Pi många små och stora under. Hur skildras religionen rent estetiskt och tekniskt i filmen? Vilken betydelse har musiken?
- Skiljer sig filmens bild av religion från den vi är vana vid, och i så fall hur?

I fablernas värld

I början av Yann Martels bok jämför Pi människors skeptiska inställning till djurparker med synen på religion. Vissa illusioner om frihet plågar båda, menar han. Men vad är meningen med frihet i en miljö som djungeln, där tillvaron präglas av rädsla och territorier konstant måste försvaras? undrar Pi. I filmen befinner sig han och Richard Parker i samma situation; en pojke och en tiger uppfostrade av samma ”herre” men nu på drift i en ny miljö, lämnade åt sitt öde.

- Hur mycket ”inrutning” och vägledning i tillvaron behöver vi, människor som djur? Är det viktigt att ha exempelvis en tro eller någonting annat att hålla fast vid för att känna sig trygg?

Berättelsen om Pi har som bok beskrivits som en fabel. Pi växer upp i en djurpark och har som liten sitt första möte med tigern vars namn av misstag har förväxlats med en människas. Pi är säker på att djur har en själ, han säger

sig kunna se det i deras ögon, men hans pappa läxar upp honom och förklarar att det bara är hans egna känslor som reflekteras tillbaka på honom. Trots att tigern är så skräckinjagande inser Pi långt senare att det är Richard Parkers sällskap som till stor del håller honom vid liv på havet.

Vad Pi aldrig kan komma över är det abrupta och osentimentala slutet på deras relation. Richard Parker försvinner in i djungeln, Pi återgår till världen, studier, arbete och familj, men alltid med tigern i minnet.

- I filmen presenteras två våldsamma versioner av överlevnadskamp – en med djur och en med människor. Vad är det som skiljer djur från människor i filmen? Finns det mänskliga drag i djur och tvärtom? Vilken betydelse har djuren i filmen?
- Varför är Richard Parker så viktig för Pi?

- Om Pi är tigern – vad innebär i så fall det?

Mellan verklighet, fantasi och konst

En 16-årig skeppsbruten pojke som överlever 227 dagar på havet – lägg så till en bengalisk tiger på samma båt och en okänd flytande ö full av surikater och du får en kort sammanfattning av Pis äventyr, en resa som blir alltmer fantasifull ju längre han driver över Stilla oceanen.

Men samtidigt som Pis berättelse innehåller många oväntade och magiska inslag är den också förankrad i en praktisk verklighet. Pi överlever till stor del tack vare förnödenheterna på livbåten och med hjälp av läxorna som hans pappa lärt honom som liten. Utan dem hade han aldrig klarat sig, säger han till författaren i filmen.

De japanska utredarna som kommer till sjukhuset i Mexiko ifrågasätter dock sanningshalten i Pis redogörelse och vill i stället höra någonting mer trovärdigt för sin rapport. De vill ha ”sanningen”. Liksom vi och författaren i filmen får de därför två olika versioner att välja mellan; den som

är lång och full av överraskningar och den som är kort och dikterad av mänsklig brutalitet. Båda med samma början och samma slut.

Tjänstemännen nöjer sig till slut med den korta versionen, även om de inte direkt gillar den, medan författaren i stället föredrar ”den med tigern”. Nu är berättelsen hans att göra vad han vill med.

- Vilken av versionerna är egentligen sann – den med tigern eller den med kocken? Vad är det som avgör vad som är ”sant”?
- En bengalisk tiger, torpedliknande flygfisk, neonfärgat undervattensliv och tusentals surikater på en köttätande paradiso som ingen har hört talas om – hur långt är vi beredda att faktiskt tro på Pis skildring av sina dagar på havet?
- Fantasi fungerar, precis som berättelser, som ett sätt att skapa mening i och förståelse för världen. Med hjälp av fantasin kan vi framkalla inre bilder och upplevelser, berätta historier och komma fram till lösningar, uppfinningar och smarta produkter. Fantasi kan med andra ord vara förknippad med kreativitet, men också exempelvis med inbillning. Hur ser ni på fantasi? Var går gränsen mellan fantasi och verklighet? Är det viktigt att skilja fantasi och verklighet åt? Kan fantasi och verklighet förenas så att fantasin blir en del av verkligheten? Vad innebär i så fall det?

Pis berättelse innehåller hans egna subjektiva minnen och upplevelser som ung, saker som han inte har pratat om på länge. De handlar om hans barndom, upprottet från Indien som tonåring och förlusten av hela sin familj ute på havet; djupt rotade erfarenheter som kan vara svåra att förstå och som kommer tillbaka i hans berättelse.

I filmen är det hans och ingen annans upplevelser som skildras; han är den som har överlevt och kan ge sin version av vad som hänt.

- Vilken funktion fyller fantasin i berättelsen? Vad lär den oss om Pi?
- Två versioner, en kort och saklig samt en lång och fantasifull – hur hade Berättelsen om Pi sett ut om författaren hade valt den korta versionen? Är det viktigt med fantasi när vi läser och ser på film, eller fyller fakta en viktigare funktion?
- Hur tolkar ni rapportraderna i filmens slut? Vilken version valde egentligen utredaren?

Från bok till film – ett visuellt äventyr

Att filmatisera Yann Martels filosofiska berättelse om en ensam pojke och en tiger ute på havet tycktes länge alldeles för komplicerat. Flera regissörer var påtänkta innan det till slut blev Ang Lee som antog projektet och valde att använda digital teknik och 3D, vilket har fått många att jämföra Berättelsen om Pi med Avatar från 2009.

För Lee var det ett helt nytt bildspråk som fick kombinera de filosofiska inslagen med äventyrsberättelsen, vilket inte var helt enkelt. Havsscenerna spelades in i en vattentank med konstgjorda vågor på en övergiven flygplats i Taiwan medan tigern till stor del skapades utifrån digital teknik.

I boken precis som i filmen berättas historien av Pi själv, som återupplivar händelserna ur minnet när han som vuxen blir kontaktad av författaren i Montreal. Vi vet med andra ord att Pi har klarat sig, men vi vet ännu inte hur.

Med 3D-tekniken ville Lee göra publiken extra delaktig i Pis resa och förstärka upplevelsen av vattnet som omger honom i berättelsen. Samma förstärkta närvaro finns

exempelvis i den dramatiska scenen där fartyget sjunker, en nyckelhändelse som i boken beskrivs relativt kortfattat. Känslan av ensamhet som Pi egna ord uttrycker i boken förstärks även av speciella kameravinklar, stämningfull musik och sång.

Den magiska realismen som genomsyrar Martels bok förstärks på samma vis med hjälp av 3D i filmen; från livet i djurparken till eftertexternas flytande sjöobjekt. Hundratals konstnärer var också involverade i skapandet av den fantasifulla omgivningen. För visuell inspiration inför det digitala arbetet användes exempelvis konstnären Alexis Rockmans skisser som fick illustrera de "biologiska fantasierna" under vattenytan. Teckningarna av såväl riktiga som påhittade arter inspirerade en ordlös scen där Pis och Richard Parkers medvetande smälter samman i en lång hallucinatorisk vision i mörkret.

- "Det jag hade framför mig var ett vindens och vattnets skådespel, ett jordskalv för sinnena som inte ens Hollywood skulle ha kunnat iscensätta", säger Pi om skeppsbrottet i Martels bok. Med tekniken blev det ändå möjligt – men hur används tekniken i filmen? Blir det lättare att "gå med på" de magiska/fantasisfulla inslagen och sätta sig in i Pis upplevelser genom hur filmen är gjord? Hur används musiken och kameravinklarna? Hur fungerar bild jämfört med ord för att beskriva känslor eller händelser som själva skeppsbrottet?

- Jämför gärna skildringen av skeppsbrottet i filmen och i boken, alternativt hur Pi beskriver känslan av att vara skeppsbruten i kapitel 78 med hur filmen förmedlar hans känslor.

- Till rollen som 16-åriga Pi testade man 3 000 olika skådespelare och valde till slut en helt okänd 17-åring, Suraj Sharma. Hade man sett annorlunda på filmen och huvudkaraktären om det hade varit ett välkänt ansikte i rollen som Pi, tror ni? Varför tror ni att man valde en amatörskådespelare?

- Ang Lee, som ursprungligen kommer från Taiwan men sedan länge verkar i USA, är känd för att kombinera asiatisk filmstil med klassisk västerländsk berättarteknik. *Berättelsen om Pi* bygger på boken av en kanadensisk författare, och i handlingen har vi bland annat en pojke från franska delen av Indien samt tre världsreligioner och ett japanskt fartyg med taiwanesisk besättning på väg över Stilla Havet. Filmens internationella genomslag har varit stort, även om tolkningarna har varierat. Tror ni att visuella effekter, när de används på det här sättet, kan vara bra för att nå fram till människor i fler länder och kulturer? På vilket sätt?

Tips på fördjupning

- Den litterära förlagan: Yann Martel, *Berättelsen om Pi* (Brombergs, 2003/2004)

- "Fem frågor om tro och vetande", SvD:
http://www.svd.se/nyheter/idagsidan/existentiellt/fem-fragor-om-tro-och-vetandet_4336243.svd

- Alexis Rockmans skisser för *Berättelsen om Pi*:
http://www.nytimes.com/2012/11/25/magazine/alexis-rockmans-visual-inspiration-for-life-of-pi.html?_r=1&

Konstnären Alexis Rockman gjorde skisser av de "biologiska fantasierna" under vattenytan.

Produktionsuppgifter

USA, 2012

Originaltitel: Life of Pi

Regissör: Ang Lee

Producenter: Ang Lee, Gil Netter, David Womark

Klippning: Tim Squyres

Foto: Claudio Miranda

Originalmusik: Mychael Danna

Medverkande:

Suraj Sharma – Pi Patel

Irfan Khan – Pi Patel som vuxen

Ayush Tandon – Pi Patel (11/12 år)

Gautam Belur – Pi Patel (5 år)

Adil Hussain – Santosh Patel (Pis pappa)

Tabu – Gita Patel (Pis mamma)

Ayan Khan – Ravi Patel (7 år)

Mohd Abbas Khaleeli – Ravi Patel (13/14 år)

Vibish Sivakumar – Ravi Patel (18/19 år)

Rafe Spall – författaren

Gérard Depardieu – kocken

Tekniska uppgifter:

Längd: 127 min

Censur: Tillåten från 11 år

Svensk premiär: 2012-12-21

Distribution: Twentieth Century Fox Sweden AB, Box 604, Råsundavägen 150, 169 26 Solna, Tel: 08-566 261 00, www.foxfilm.se

OBS! Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution efter den har slutat visas på ordinarie biografrepertoar. Via länken www.sfi.se/filmdistribution kan ni lära mer om hur ni hittar och bokar film.

Redaktion: Malena Janson, Film & samhälle, Svenska Filminstitutet, 2013